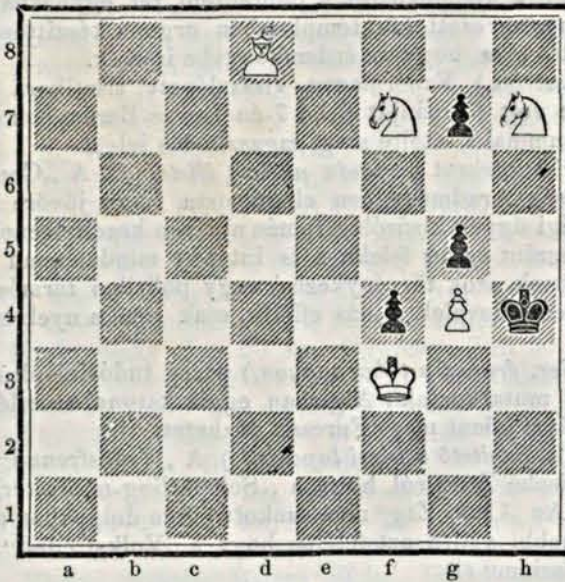

SAKKJÁTÉK.
125-ik sz. feladv. — Bankos Károlytól (Kun-Szent-Miklós).

Világos indul, s 8-ik lépésre matot mond.

23-ik számú játszma (Huszár-csel).

Table of chess moves for game 23, showing moves for White and Black pieces in algebraic notation.

A 120-ik számú feladvány megfejtése.

Table with chess moves and solutions for puzzle 120, including piece notations and puzzle numbers.

Helyesen fejtették meg. Nagy-Marján: Beóthy Maris. — Vessprémén: Fülöp József. — Nagydoradon: báró Bleszéna István. — Kun-Szent-Miklós: Bankos Károly.

Rövid értesítések. Kisebb feladványaink megfejtéseinek közlésénél elégnék tartjuk csak a kérdő lépéseket jelölni ki, melyek itt következnek: X = B h 3 - e 3;

XXV. számú feladvány. — Gold Samutól (Kövágó-Örsön).

Világos indul, s 2-ik lépésre matot mond

Nemzeti színhazi napló.

Péntek, május 9. Másodszor: „Port a szemébe.“ Vigjáték 2 felv. Labiche és Martin után fordította Feleki. Szintén másodszor: „Adam és Eua.“

harmadik által lerántatik, s gyermekeikre ráadják az áldást. E darab, mely igen eltalálja a mai kor társadalmi bibéjét, ma is tetszett, s a szereplők: Szathmáryné, Tóth József, Szilágyi Sándor, de különösen Szigeti, ki ismét egy eredeti alakot teremtett, elismerésre méltólag játszott.

Szombat, május 10. „Lammermoori Lucia.“ Opera 3 felv. Donizettitől. Vasárnap, május 11. „II. Rákóczy Ferencz fogsága“ Eredeti dráma 5 felv. Irta Szigeti.

Hétfő, május 12. „Az elisondoi leány.“ Operette 1 felv. „Fortunio dala.“ Operette 1 felv. Kedd, május 13. „A didergő.“ Vigjáték 3 felv.

Szerda, május 14. Először: „Nő-növelde.“ Operette 1 felv. „Falura kell menni.“ Vigjáték 1 felv. Tegnapelőtt is operette, ma ismét operette. Eddig csak hetekint egyszer, csütörtökön traktáltak bennünket efféle csemegevel, de úgy látszik, most erre névze is új rendet akarnak behozni.

Csütörtök, május 15. Másodszor: „Nő-növelde.“ Operette 1 felv. „Szép molnár.“ Vigjáték 1 felv. Hétfőn operette, szerdán operette, csütörtökön operette; summa summarum: négy nap alatt háromszor operette! „Szivem, mi kell egyéb!?“

Budai népszínház.

Május 9. „A lepecsételt polgármester.“ Bohózat 2 felv. „Szép molnár.“ Vigjáték 1 felv.

Május 10. „Tannhäuser parodiája.“ Parodia 3 felv.

Május 11. „Politikus csizmája.“ Bohózat 3 felv. Irta Balogh. Nagyon egygyű darab. Csupán az énekrészek s egy-két szereplő talpraesett játéka teszi élvezhetővé.

Május 12. „Poleskei notárius.“ Bohózat 4 felv. Alajosné jutalmára adatott, ki mint igen ügyes „boszorkány“ nagyobb közönséget érdemlett volna.

Május 13. „Szép juhász.“ Népszínű 3 felv. Szigetitől. A szereplők közt Alajosné és Partényi emelkedik ki. Szépné játékát, közbejött akadály folytán, sajnosan kellett nélkülözniünk, s Törökneben, ki őt pótolja, éppen nem találtunk elegendő kárpótlást.

Május 14. „Don Caesar de Basan.“ Dráma 5 felv. Május 15. „Falusi egyszerűség.“ Vigjáték 4 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

6024. Sárbogard. M. A. A. „Közlemények a kereskedelemből“ czi mű új folyóirat, melynek első füzeté legközelebb jelent meg Pesten, a legszebb reménye krejogosit s igen kívánatos, hogy kereskedők s iparosaink által felkaroltassák. Kíváná tára megjegyezzük, hogy előfizetési ára, egy évre (X füzet) postán 5 ft.

6025. Kúnhegyes. S. I. A tudósítás mindkét pontja olyan, hogy nem alkalmas a közlésre.

6026. Kecskemét. H. J. A hozzánk appellált „jelentésben“ nyelvtan elleni vétségget nem találtunk. Legfőlebb a „meghívjuk“ helyett állhatna igazabban „meghívja.“ De „társulat“-ról levén szó, még az ily licentia is megbocsátható, kivált szinapon. (Ez utóbbiak szerkesztésében országos híre kapott már a budai népszínház, melynek szinlapjain egy két sornyi jelentés sem volt még soha szarvashibák nélkül elmondva. Ajánljuk tanulmányul e stílszörnyetegeket.)

6027. Tübinga. K. K. A lapküldési ügy kiadóhivatalunkat illeti. Hiszszük, hogy ön kívánata szerint el lesz intézhető. — A mellékletek most nem közölhetők.

6028. Kengyel. M. Gy. Azon nem kétkedik senki, hogy az ön által említett nagy kiállítás egyik főcélja pénzszekulatio, de meg kell gondolnunk először, hogy ez a dolog természetében feskzik; másodsor pedig, hogy többi nagy általános hasznai mellett a magánüzködés apró czéljai háttérbe szorulnak. A lapok azért nem említik ön észrevételét, mert az ily „fölfedezésért“ alkalmasint megmosolyognák őket.

HETI NAP TÁR.

Table of the weekly calendar with columns for Catholic and Protestant dates, Jewish and Islamic dates, and day/night indicators.

TARTALOM.

Kriza János, erdélyi unitarius püspök (arckép). Á. — Szilágyi Mihálynak szomorú dalai török rabaságában. Thalig Kálmán. A Vezuv, Pompeji és Herkulban (vége) Dr. Barócso Lajos. — A győr-szigeti kórház és kisdédvó-intézet (képpel). Berg K. — Egy kéjjak Keszthelyen (képpel). Ráth Károly. — A debreczeni kastély (folytatás). Jókai Mór. — Azoknak, kik a könyveket meg nem becsülik. — Elkésett régészeti levelek Ipolyi Arnoldhoz (rajzzal). II. Rómer Flórius. — Egyveleg. — Tárház: a Rákóczy-induló igazi szerzője. Balta. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés — Balosetek, elemi csapások. — Mi újság? — A m. Akadémia palotája. — Sakkjáték. — Nemzeti színhazi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, május 25-én 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujjpenzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám.) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

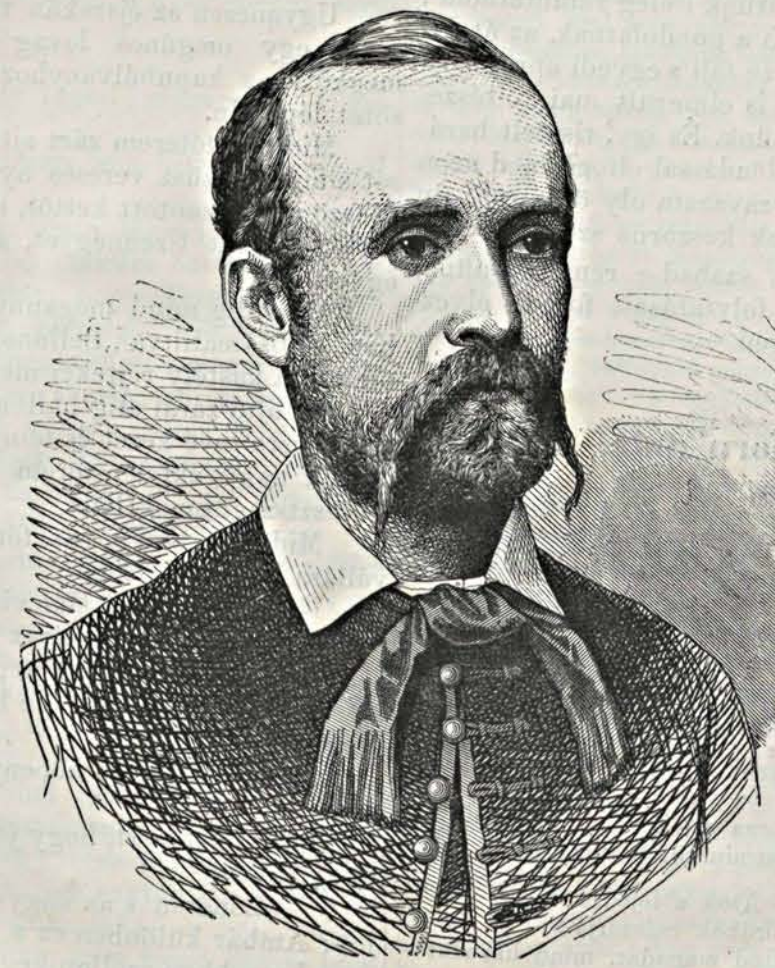
Madách Imre.

E név a mult tél folytán, senkitől nem várva és sejtve, egyszerre lön országszerte ismertté s az irodalmi körökben osztatlan figyelem tárgyává. Madách Imre, kinek fiatalkori irodalmi kísérleteire csak közelebb barátai emlékeznek, s ki azóta, míg lehetett, a vidéki megyei élet politikai küzdterén tünt föl nehányszor, sőt az 1861. évi országgyűlésen is mint Nógrádmegye egyik választókerületének képviselője is díszes helyet foglalt el, a fővárosi központ légkörétől távol, a közönség figyelő szemétől észre nem véve, munkás falusi magányában éveig élt lelke nemes vágyainak, komoly tanulmányoknak. E munkás magabavonulás eredménye gyanánt mutatá be a mult télen a Kisfaludy-Társaságnak szép és nagy költeményét: „Az ember tragédiáját,“ melynek híre örvendétes eseményként járta be az országot s mely által nem csak öregbíté nemzeti irodalmunk legszebb díszét, de egyuttal örökre meg is alapítá saját hírét, dicsőségét. A ki a művet olvasta, mind elismeri, hogy az mély gondolkodás, érző szív, élettapasztalás és tudományos buvárlat költői alakban született eredménye s egyszerűsminde nemzet fia i melvöldési képességének egyik legszebb bizonyítványa.

mily hü fogalmat nyújt az, „Ember tragédiája“ költőjének azon állásáról, melyet irodalmunkban mintegy titkos rohammal győzelmesen bevett. Arany ekkép szólt:

„Tisztelt társaság! Nekem jutott a szerencse, hogy Madách Imrét a szépirodalmi társaságban bemutassam.

Ezen bemutatás nem most történik először. Oh, emlékszem én, s mindenkor édesen fogok emlékezni a napra, midőn ama nevezetes műnek, az Ember tragédiájának, habár csupán töredékeit olvasva Önök előtt, majd örvendő meglepetés, majd lelkesült csudákozás, itt javalló elégtelenség, ott elmélyedő figyelem, mindenütt pedig folytonos, fokozatos érdeklődés látam a hallgatott arczaín. Jól esett nekem ily fogadtatása a költeménynek a t. társaság részéről; mert, úgy szólván felelősséget, erkölcsi solidaritást vállaltam vala a sikerre nézve azért, hogy a művet Önök elé hoztam. Ugyanis a szerző — méltán jegyzem föl e vonást oly korban, midőn a leghalványabb irodalmi zölödség is, mint pinczében kelt növény, a nyilvánosság napfényre felé nyújtózkodik — a szerző, mondom, egyedül az én ítéletemtől függeszté vala fel, lánson-e világot e tragédia, vagy örök homályba veszzen; semmitől nem irtózáván annyira, mint félszeg vagy középszerű munkával szaporitni azon verselők számát, kiknek a költővé lehetést „non di, non homines, non concessere columnae.“ Azóta is vettem őszinte vallomását, hogy ha akkor e művet, rosزالó itélettel küldöm vissza, már rég tűzbe dobtá — s „Ádám utolsó álmát a purgatorium lángjai közt álmodta volna végig.“

MADÁCH IMRE.

+1864.

A költemény, Önök javallása folytán, szépirodalmi társaságunk tekintélye alatt, im megjelent, közkezen forog; és bár iránta, mint minden nevezetesb tünemény iránt, a sajtóban úgy, mint magán körökben, a kritikában úgy, mint az olvasóknál, többféle lehet a vélekedés: azt az egyet ma már bátran kérdehetem: van-e közöttünk — nem mondom e falak, de talán a két ház.

határai közt — olvasó, ki Madách művét irodalmunkra nézve kisebb nagyobb mértékben nyereségnek ne vallaná; ki inkább azon időt szeretné visszahozni, mikor a szerzőnek egy szeszélytől függ vala, semmivé tenni homályban lappangó költeményét? Azt hiszem, nincs. Mindnyájan elégedve gondolunk e műre, s ha világ-irodalmi jelességek mellett netalán érezzük, látjuk is fogyatkozásait, nem örömezt válnánk meg a tudattól, hogy ez — a miénk!

Nem volna itt helyén a tragédia érdemlegi méltatásába ereszkednem. De el nem hallgathatok egy észrevételt, mely inkább magán körben, mint sajtó útján felöle olykor nyilvánult, hogy t. i. e mű nagy mértékben pessimista világnézet kifejezője. Mellozom a kérdést, hogy a pessimista irányu költő megszűnik-e csupán az általa költő lenni; hisz úgy pl. Byron, nem volna az. Ohajtandó ugyan, hogy a költő lélek teljes harmoniában legyen a világgal: de ha nincs, ki tehet róla? A művészet harmoniája nem mindig az optimismusé is egyszersmind. — De én nem találok e pessimizmust az Ember tragédiájában, mihelyt mint egész fogom fel. Mert min sarkallik az egész? Lucifer részt követel a teremtésből, hogy megrontsa azt. Nyer Istentől két megátkozott fát. Egyik fa segélyével erkölcsileg már megrontá az embert; hanem ő fizikailag is tönkre akarja tenni Ádámban az összes emberiséget, hogy ne is születessék az. Kivánhatjuk-e Luciferétől, hogy ne pessimista színben mutassa neme jövőjét Ádámnak, midőn célja: két ségbe ejteni s benne ily módon egész ivadékát előlni? Ugye de, mondják, a sötét álmokképek tárgyilag is egyeznek a világtörténettel. Ezt tagadom én. Minden tárgyi hűség mellett, melylyel egyes korokat felmutat a szerző, látszik, hogy, Lucifer célja szerint, a sötétebb oldalt vette.

Ez nem a szerző pessimizmus: ez magából a szerkezetből foly igy. Téved tehát, ki úgy fogja fel, hogy szerző a világtörténet egyes szakainak, s általuk az egésznek, hű képét akarta adni, azt mutogatván, hogy nincs haladás az emberiségben, csak szüntelen körben forgás, vagy alább szállás, míg minden a nihilismusba sülyed. Ki egyszerű egész voltában tekinti e compositiót, az tisztában lehet a költő céljával. „Lucifer az embert teljesen meg akarja rontani; az első embert kétségbeesésig űzve, benne megsemmisíteni összes nemét; ez neki a sötét képek által már-már sikerül is, midőn a szeretet szava és Isten keze visszarántja az örvény szélére!“. Ez a mese alapvázlata: innen indulva kell méltányolni az egyes részeket és a kivitel sikerét.

De szinte megfélekedezem mostani feladatomból, mely nem egyéb, mint hogy ama jeles mű alkotóját e szépirodalmi társaságba, mint tagot, bevezessem. Im itt áll közöttünk: elég rámutatnom: ez ő! Szellemét ismerjük mindnyájan. Ki a gondolatnak, az általános emberinek oly derekas érdemét szerze faji s egyedi aprólékos-ságba s képzelni őrés játékba nagyon is elmerült mai költészetünkben: annak díszes helye van közöttünk. És így, tisztelt barátom, nincs egyéb hátra, mint alkalmi előadással elfoglalnod azon székét, melyre mindnyájunk egyhangu szavazata oly örömezt, oly méltán hívta meg az Ember tragédiájának korszor szerzőjét.“ —

Vajjon ezek tudása és hallása után szabad-e reménylenünk, hogy a nagyszerű kezdetnek még szebb folytatásait fogjuk élvezhetni? Mi azon hitben vagyunk, hogy igen.

Szilágyi Mihálynak szomorú dalai török rabságában.

VIII.

Felszállott a páva
Börtönház tetőre . . .
Szegény rabok szabadulást
Jósnak felőle.

Megbusult sziveknek
Éled a reménye;
Örömkönyvek gyöngye támad
Árva rab szemébe . . .

S dalolnak dalolnak:
„Felszállott a páva, —
Hej sok szegény raboknak a
Szabadulására!“

Törökök zultánja
A nótát meghallja:
Rabok ellen, foglyok ellen
Fölgerjed haragja . . .

„Azok a rab urak
Éj be vigan vannak! . . .
Nosza rájuk nehéz vasat —
Harminczöt fontosat!“

— Átok a fedre
Törökök császára!
Mind magadat, mind házadat
Az áldás ne szállja!

Betegség gyötörjön,
Gyermekek gyűlöljön;
A kit te legjobban szeretsz:
Téged az — megöljön! . . .

IX.

Álmamból jó reggel
Lánccsorögés ébredtet fel . . .
Meygek ablakomhoz,
Kinézek . . . hát épen
Ott viszik fejezni
A szegény foglyokat;

Ott viszik fejezni —
Szép piros hajnalban . . .
— Ma épen az én jó
Szomszédom vitték ki:
Holnap talán meg majd
Én ráim kerül a sor!

X.

Csörömpöl, csikorog a kulcs az ajtóba, —
Beröpül a rossz hír fekete hollója . . .
Ah szegény magyar rab immár imádkozál,
Mennybe kíváncsozál!

Halld-e te gyaur! Nagyurnak parancsa:
Ma reggel fejedet a hóhér lecsapja! . . .
Oh szegény magyar rab immár imádkozál,
Mennybe kíváncsozál!

Dobolnak, dobolnak, készültöl dobolnak . . .
Halványul arcája a szegény fogoly . . .
Oh szegény magyar rab immár imádkozál,
Mennybe kíváncsozál!

Jaj de busan mennek! . . . Talán csak temetnek? . . .
Temetnek! — halottat bizony mégse visznek.
Oh szegény magyar rab immár imádkozál,
Mennybe kíváncsozál!

Odamegy a hóhér letérdepelteti,
Szép fehér kendővel szemét is befedi . . .
Oh szegény magyar rab immár imádkozál,
Mennybe kíváncsozál!

Felvillan a napnak legelső sugára,
Felvillan — a hóhér fölemelt bárdjára . . .
Oh szegény magyar rab immár imádkozál,
Mennybe kíváncsozál!

Thaly Kálmán.

A debreczeni kastély.

Írta JÓKAI MÓR.

Második rész.

(Folytatás.)

Ugyanezen az éjszakai történt az, hogy a pusztai kastély udvarán egy magános lovas szállt le a nyeregéből s paripáját megrököny a kapubályaéhoz, maga, egyedül felment a kastély sötét lépcsőin.

Midőn a főtérre zárt ajtajához ért, kihuzta övéből török kést s annak ezüst vereses nyelével elkezdte az ajtót koczogni. Először koczogott a kettőt, azután 5-öt, azután 11-et, ismét tizenegyet, megint tizennyegyet, és újra tizenháromat, legvégül pedig egyet.

Ez pedig mind megannyi betűt jelzett, alphabetszerű sorban, — összeállítva „Bellona“, s ez volt az összeesküdték jelszava, melyre a kastély rejtekei meg szoktak nyilni.

Az ajtó zárai alig hallható neszszel tolattak félre belül; a férfi a kilencsre tevő kezét és felnyitá az ajtót.

A nagy, éktelen terem sötét volt, benne egyes egyedül várt Keresztszegi neje, Ilona.

Midőn a magányos férfi belépett, Ilona odasimult hozzá s vállára borulva susogá:

— Te vagy az? Már visszajöttél férjem?

Erre egy hang, melyet nagyon jól ismert, így válaszolt:

— Igen; én vagyok az; — az apád . . .

Ilona felsikoltott; de hirtelen elfojtá kiáltását. Azután ismét csend lett.

A férfi lekeríté köpenyét nyakából s szétnézett, hogy hová tegye le.

— Az Istenért, hogy jött kegyelmed ide? suttagó alig hallhatolag Ilona.

— Lóhátom s az nagyon kifárasztott. Megengeded, hogy leüljek? Ámbár különben ez a ház a városé volna; ha megengednétek. Lassabban szóljon kegyelmed, meghallhatják.

— Tudom, de nem félek tőle. Abból, hogy engem itt látsz, tudhatod, hogy el vagytok árulva. Fel vannak fedezve terveitek; körül vagytok fogva, csapatok álltak körül az erdőt, minden oldalról a kastélynak. A kik veletek vannak, azoknak száma kevés, mert assecláitokat, kik Debreczenben laknak, a város kapuit ellálatva, bennrekesztetém.

— Ki árult el bennünket? Testvérem?

— Arra ne legyen gondod. Egyébiránt nagy hiba volt, összeesküvésbe olyan fiatalságot avatni be, a ki még anyja szárnya alatt van.

— Mit akar kegyelmed itten?

— Az hosszú sor! El akarom fogatni azokat, kik az országos csendet és békét felháborítani összeesküdtek.

— Férjemet is? kérdé rettegő hangon a nő.

— Szeretem, hogy kérdezed. Ez alku dolga közöttünk. Ő nekem ellenségem, a sors úgy akarta; és a mellettem vöm; ezt te akartad. De se az, hogy ellenségem, se az, hogy vöm, nem nyom semmit a latban, midőn a város sorsát fontolgatjuk. El vannak árulva terveitek, hogy ti álnok cséfolásokkal mind a két császár seregei között ujra összekocczanást akartok intézni, mely a már elpihent háborut újra felelevenítse. Szándékozotok egy időben török maratóczok alakjában a nagyállói kis helyőrséget felkoncolni, s más oldalról, mint német muskétások felpreddálni a Belényesen levő törökséget. Erről én mind pontosan vagyok értesülve. A terv jól volt kifözve; én régóta tudtam azt; láttam, hogy gyűjtik a fegyvert, löszereket, hogy tanítják be a paripákat, tudtam, hogy lopóznak ki az emberek a városból tanyákra s gyülekeznek itt a kastély őrjeiben össze; azt is tudtam, hogyan fog a szöszékről tudtul adatni s akkor hirtelen bezárattam a kapukat. Senki sem jöhet ki Debreczenből. Most, midőn tudom, hogy egy debreczeni lakost sem fogok compromittálni, körülfogattam a kastélyt; hogy azokat, kiket most itt lepek, összefogassam. Ezekre most csak kétféle sors vár: vagy közönséges rablóknak fogják magukat vallani, s abban az esetben van elég karó számukra Debreczenben, vagy pedig, ha jobban tetszik nekik bevallani, hogy a két császár összekocczására esküdtek össze; akkor kiadatnak a szatmári és váradi parancsnokoknak; azok végezzenek velük.

— Kegyelmed képes volna velünk ezt tenni?

— Épen azért jöttem előre, hogy ez „veletek“ ne történjék. Szavadból azt vettem észre, hogy férjeddre vártál. Ő nincs itt?

— Nincs, de nem soká itt lehet.

— Ugy annál jobb és annál sietőbb a dolog. Jobb, ha a fészket akkor takarítjuk ki, mikor ő távol van, s a kelepczén kívül reked.

— De én itt vagyok.

— Épen azért jöttem előre, hogy téged magammal vigyelek, mielőtt a kutatás megkezdődne.

— Engemet! szolt a nő indulatosan, azt hiszi kegyelmed, hogy családjának minden tagja áruló?

— Csendesen, asszony! Te el fogsz jönni. Haza jössz atyád házához Debreczenbe; s ott maradsz, mint csendes özvegy, fél szendeig. Fél esztendő alatt én kieszközlöm, hogy Keresztszegi fejéről visszavétessek az ítélet, mely őt a városból örök szármızı. Akkor, mint régi jegyesed, eljöhet és megkérheti kezedet s azután élhet veled, ha tud, boldogan. Ha azt nem akarja; kezemben tartom a fejét, mire Szatmárra visszatér, ott várja a pallos. És én esküszöm te neked, hogy az összeesküvésnek akár szép szerével, akár erővel, de nyakát fogom szegni! Hol van köpenyed? Ha nincs kéznél, vedd az enyémet és kövess, míg időd van válogatni.

— Nem! Nem! Nem tehetem. Mondja hevesen járva alá s fel a teremben Ilona asszony. Hogy elhagyjam társainkat, kik annyi veszedelemben hiven követtek, kik minden kinczást kiálltak és el nem árultak soha. Nem tesszem azt. Inkább közéjük állok; küldje kegyelmed darabontjait reánk: nem sokan vagyunk, csak tizenhátan; de védelmezni fogjuk magunkat, míg darabokra nem aprítanak.

— Jól van: alakdjunk meg. Többet ígérek. Ha kész vagy velem jöni és megfogadod, hogy házammal maradsz; én visszavonom a kastélyt körülfogó csapatok egy részét, hogy társaid a nyitva hagyott részen men-külhessenek. Ők azután ám lássák, ha a feltakarított játékok nyitottan is folytatni akarják!

— Mondja kend ki Isten nevét, hogy nem leend semmi bánatásuk nekik.

— Ugy segélyjen engem Isten!

— Jó. Én megyek.

Igyártó megfogta leánya kezét s köpenyét ráadva, levezette őt magával az udvarra.

Ott felültette őt háta mögé a nyeregbe s a sötét gesztenyésen keresztül a hallgató éjszakában elléptetett.

Midőn a termet elhagyá, egy papírszeletet vetett el a padlóra melyre ez volt írva:

„Keresztszegi, nőd nálam van, ott keresd.“

A mesterfogás az volt, hogy Igyártó sem darabontokat, sem katonákat nem hozott magával, nem is állatta körül csapatokkal a kastélyt, hanem egyedül jött s Keresztszegi saját veszes barlangja közepéből ragadta ki leányát. Mert ilyen az asszony!

Hanem midőn haza ért; s udvarán leszállva lováról, fia után tudakozódott; neje sírva jött eléje s egy beirt papírszeletet mutatott neki, melyet ablakában talált, s melyen Keresztszegi ismert írása ötlött a bíró szemébe. Arra pedig ez volt írva:

„Igyártó Mihály, fiad nálam van, ott keresd.“

... Ez sem volt kisebb mesterség!

(Folytatás következik.)

Természettani katekismus.

(Töredék.)

Mielőtt a kérdés és felelet által való beszélgetésbe ereszkednék, hadd mondjak el egy pár szót bevezetéstül!

Ujjab korunk egyik legnagyobb dicsősége azon óriási előhaladás, melyet a természettudományok mezéjén tön. Reánk nézve is alig lehet valami hasznosabb s szellemi méltóságunkhoz illőbb, mint épen a természet törvényeinek ismerete, a tünemények okainak értése. Ez által, míg egy részt kiszabadítjuk lelkeinket a zsidbasztó butaság hatalma alól, mely a körülötte és benne élő természetről még csak eszmélkedni sem vágyik; másrészt némi elismerésünket és hódolatusunkat nyilváníthatjuk ki a tudomány nagyszerű vívmányai iránt, melyek körül szegény magyar hazánk, fájdalom, csak a néma néző szerepét viszi imig- amugy, — s diadalmas küzdelmeiben, Isten tudja! mikor vehetend részt . . .

Mi az, a mi körülöttünk vagyon? micsoda okok hozták elő a változásokot? minő feltételei vagynak az életnek? minél fogva és hogyan élünk mi is? a holt anyagban hogyan mozdul meg az élet? hogyan szákmányolhatjuk ki a természetet testi és lelki jólétünk előmozdítására? miért történik ez s ez körülöttünk? miért van minden így és nem amugy? . . . mindezek oly dolgok, mik a legeggyűbb embernél is erős érdeket költenek; „művelt“ névre pedig ma már, hála Istennek, senki sem tarthat számot, hogyha azok körül alapos ismeretei nincsenek.

Valóban hát adhatunk a gondviselésnek, hogy fáradozatlan emlék fürkészei által azon állápontra hagyta emelkedni a tudományt, honnan az kérdéseinkre kielégítő feleletet adhat. Nem azt akarom ezzel mondani, hogy már mindenki tünemény és állapot oka tökéletes tisztára volna hozva: távolról sem; hanem csak azt, hogy tudhatunk annyit, mennyi természeti erőök okos felhasználási módját, azok felséges összhangzatát s a gondviselés alkotó bölcsességét világosan elénk terjeszteni elég, s elménket a rut babona tévelygeitől felmenteni készlet.

Ha két-három századdal az előtt irt természetani könyveket vesznük kezünkbe, sok helyt mosolyogva olvashatjuk bennök, mily csodás és szörnyű tulajdonságokkal bírnak fák, kövek, érczek, csillagok stb. Hadd hozzam fel például a nápolyi Porta János „Magia Naturalis“-át. E könyv „az egész természet ismeretét“ ígéri adni s valóban sok rendkívüli dologról is beszél, amde a valószínű magyarázatok mellett egész halmazát közli a legtevesebb nézetek s a legsületlenebb képtelenségeknek. „Az ég mozgásának összetevéséből a csillagok és elemek átváltozásából (?) az állatok, növények és ásványok származását és elmúlását“ ígéri kinyomozni (II. Cap.) Szerint „a tűz a holdnak ürességénél fogva, a természeti összeállítás miatt vonzatik fölfelé.“ „A tűz a levegőhöz, a víz a földhöz nemi ösztönrel fogva ragaszkodik.“ A bolygó csillagok is nemi különbség szerint osztályozhatók, némelyek hímek, mások nők, Merkurius kétnemű. Hasfájás ellen hasznos, kacsára nézni, bátorság-nyerés végett oroszlanbört felöltetni, szívervés ellen majom-húst enni, főfájástól kőszobor fején termett füvet rágni, és így tovább. Mindezeket túltesz pedig a XIV Caput, mely a legneveségebb babonák gyűjteménye, mig ott igazságok gyánant árultatnak.

Korunkban már kevesen hisznek a babonákban, azonban még az isklázott emberek nagyobb része is sajnálatos tudatlanságban van a legmindennapibb tünemények okai felől. És ha például, a mindennek okát kereső kis gyermek azt kérdi valakitől: „Bácsi, mondja meg, hogy miért áll annak a gyertyának a lángja felfelé és nem lefelé? miért meleg a maga keze, mig a kigyó teste hideg? miért száll pipájából bodoran a füst? miért égeti meg kezemet a tűz, ha hozzá nyulok? miért gyul meg a gyufa a falon? miért kék az ég? miért piros az orcája? miért zöld a falevél stb. — e kérdésekre s a kis gyermek nyilt tekintetére zavarba jő, s azzal utasítja az alkalma lazkodót el: „Ugyan már hogy kérdezhatsz ily ostobákat?“

A következő kérdések és feleletek néhány közéletbeli tünemény okát

semmi része sem levén a tetszenyilatkozatok előidézésében, melyek annál őszintébbek és lelkesebbek voltak, minthogy a francia énekes szerepek szavalati részét magyarul volt szives előadni.

Vasárnap, május 18. „Szókott katoná.“ Eredeti népszimű 3 felv. Szigligetitől. Fűrdi megint visszakerült a népsziművekhez, mi által ezek új érdeket nyernek.

Hétfő, május 19. „Hamlet.“ Szomorújáték 5 felv. Shakespeare-től. Végre ismét láthatunk egy shakespearei darabot, ötödfél hó alatt a másodikikat.

Kedd, május 20. „A kunok.“ Eredeti opera 4 felv. Zenéjét írta Császár György.

Szerda, május 21. Először: „Mig a férj távol van.“ Dráma 2 felv. Scriba után fordította Feleki M. „Eljegyzés lámpafénylél.“ Operette 1 felv.

Csütörtök, május 22. Artét Desirée k. k. második fölléptül: „A sevil-lai borbély.“ Vígopera 2 felv. Rossintól.

Budal népszínház.

Május 16. Népelőadásul: „Özvegy és proletár,“ és „Rendkívüli előadás,“ egy-egy felvonásos vígjátékok, s a „Bányarém“ utolsó felvonása.

Május 17. Dósa jutalmára, először: „Kézműves mint fejedelm.“ Történeti bohózat 3 szakaszban; írta Feleki Miklós Ugy hiszünk, hogy szerző ez új művét nem mint bohózatot írta, s csak akkor nevezte el bohózatnak,

Május 18. „Marcsa, a huszárok markotányosnéja.“ Katonai énekes játék 2 szakaszban.

Május 19. „II. Rákóczy Ferencz fogsága.“ Eredeti dráma 5 felv. Szigligetitől.

Május 20. „Házassági három parancs.“ Vígjáték 3 felv. Szigligetitől.

6030. Görgeteg. K. J. Az arckép előbb-utóbb közöltetni fog, főképp ha am, derék intézet újrafelállítása csakugyan sikerül.

6031. Szeged. G. A level végén közlött gyilkossági eset egyes részleteinek megírására kérnök meg önt, ha terehére nem esnek.

6032. Júhasz élet. Viola, viola. Künn a mezőn elfurulyázní, jó lesz. Ennél rozsbabb népdalokat is olvastunk már.

6033. Hozzad megyek. Nem hiszünk, hogy akadályokra találna. „Levelezést“ nagy érdeklél olvasuk s adjuk.

6034. Alom, alom, édes alom. Gyarló kisérelt.

6035. Egy magyar apa. Jelen viszonyok között nem adható.

6036. Mártos. Sz. J. A 18. számot elküldtük.

6037. H.-M.-Vásárhely. Sz. F. A kívánt küldeményt utnak indítottuk.

6038. Zala-Egerszeg. H. Gy. Térhány miatt csupán azon adakozások jegyzékét közöljük, melyek egyenesen lapunkhoz küldtetnek, s az illető helyen, a hova felküldték önk, ugyis kihirdetik, vagy tán már eddig meg is tették.

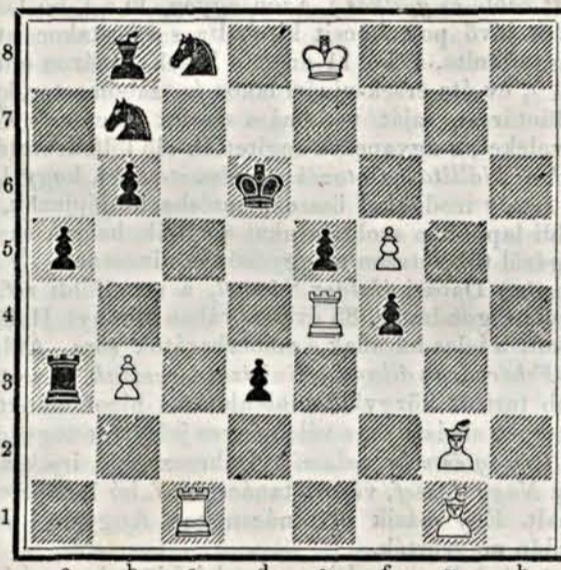
6039. Pusztá. A közlést megérdemli. Kerül-e rá a sor és mikor? azt megmondani, nem vagyunk eléggé mindentudók.

6040. Gyermekkor. A „vaddíllat“ nem hatott ránk kellemetlenül, sőt reményekre jogosított ón iránt. De hádd maradjon még rejtve a világ szémei előtt.

SAKKJÁTÉK.

126-ik számu feladvány. — Weisz J. A. tanártól (Budán).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 121-ik számu feladvány megfejtése.

(Engel Imrétől Pesten.)

- Világos. Sötét. 1) B h 4 - f 4; ... 2) V b 6 - c 5; ... 3) H c 4 - b 6; ... 4) F e 3 - f 4; ...

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Nagy-Marián: Beóthy Maris. — Kun-Szent-Miklós: Bankos Károly.

HETI NAPTÁR.

Table with columns for month (Május), day of the week, and religious holidays. Includes entries for Pentecost and Holy Thursday.

TARTALOM.

Mádach Imre (arckép) — Szilgyi Mihálynak szomorú dalai török rabóságban — Thalys Károly. — A debreczeni kastély (folytatás). Jókai Mór. — Természettani kate-kismus. — Képek a hazai népeletről. XIX. (képpel).

Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

Pest, június 1-jén 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1/4 íven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félévér 3 ft., a Politkai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzen.

Conte Domini Vincze,

a flumei tengerésziskola igazgatója.

Hogy hazai közlekedési eszközeink szaporodásával, a gazdasági, kereskedelmi és iparviszonyok tökéletesebbülését, szóval: anyagi érdekeink emelkedésével a hozzánk legközelebb fekvő ten-gerpátra, a mi szeretett Fiuménkra fordul mindinkább a közfi-gyelem, s vasuti rendszerünknek ez képezi egyik legohajtottabb

melet sokszor száraz, de szelidebb oktatásait állítani — egyes nagy tehetségek kivételével — nagyobb általánosságban csak a közel-multban váltak hajlandóbbakká.

A tengerészeti ismeretek rendezésében az első sikeres lépéseket a múlt század vége felé a francziák tették, kiknek példaadása tört utat a többi művelt hajózó nemzeteknél is. A hozzánk legközelebb eső fiatal osztrák tengerészetenek mindenestre legkevesebb módja volt, e téren kiváló haladást tanusíthatni.

CONTE DOMINI VINCZE.

Mig a mennyiségtan s a mű-tani eszközök a fejlődésnek nagyobb fokára nem emelkedtek, addig a tengerészeti ismeretek, századok hosszu során át, csupán azon ada-tok összegyűjtésében s gondos fel-használásában állottak, melyeket a pusztá tapasztalás nyújtott.

Conte Domini egy ős velencei család nemes ivádeká. A haditen-gereziskolai pályát Velenczében végezte, néhány évet, mint tenger-résztiszt különböző hadi hajókon töltött; később a velencei hadi tengerésziskola tanárává hivatott meg, majd a fumei kereskedelmi tengerésziskola tanárává nevezte-tett ki. 1852-ben állította fel Fiumében azon tengerészeti és keres-kezelmi magántanodát, melyről e lapok mult évi folyamának 19-ik számában bővebben szóлами szeren-csénk volt.